

Bondekonen og mere høstarbejde.

Da Annas familie fik deres første mejetærsker var det en stor familiebegivenhed. I forhold til mejetærskere i dag var den dog en lilleputmaskine noget i retning af en 4-5 fods maskine. Det var en tomandsmejetærsker. Det vil sige at den krævede to høstpersoner. Den ene var ”driver”, den anden var ”tritbrætsarbejder”. Det var altid familieoverhovedet som var driver. Det job stod ikke til diskussion. Det kunne jo egentlig godt undre lidt, da alle familiemedlemmer var habile traktorførere, og mejetærskeren virkede ud fra de samme principper som en traktor. Når det yderste skår var mejet, skulle der sådan set kun køres lige ud og tages højde for evt. ujævnheder i marken og tilpasses tempo til maskinens formåen, så den kunne teoretisk set godt styres af alle arbejdsduelige på gården. På den anden side kunne sådan en dyr maskine ikke overlades til ukyndige hænder. I dag kører en mejetærsker jo næsten helt af sig selv via gps.

Maskinen var udstyret med et lille trinbræt, hvor den anden høstarbejder stod og sørgede for at det høstede korn løb ned i sække. Dem skulle man så lukke og binde åbningen forsvarligt på og skubbe dem ned fra trinbrættet på skift, helst uden at man selv landede under en sæk, der omtrent vejede 100kg. Det var til tider varmt at stå der i bagende solskin, man svedte og kornets og avnernes støv klistrede til kroppen. Det var næsten umuligt at have handsker på, for så kunne man ikke binde strikket godt fast, til gengæld fik man uden handsker på ondt i fingerspidserne af at stå og hive i sækkene og man måtte rubbe fingrene for ikke at komme bagud, for driveren/maskinføreren kiggede absolut kun sjældent bagud og det var næsten umuligt at råbe ham op i den larm mejetærskeren lavede. Fordøjelsen fejlede heller intet, da man ved samme lejlighed blev rystet godt igennem der på maskinen. Det kunne være en ulempe at man blev lidt ujævnt skoldet på såvel arme som ben. Anna mindes ikke at der på noget tidspunkt blev anvendt solcreme.

Den næste mejetærsker som kom i familiens besiddelse var en enkeltmandsbetjent maskine, stadig uden førerhus eller andre bekvemmeligheder, men tritbrættet var nu udskiftet med en stor (1960/70 – skala) korntank, der med mellemrum blev tømt ud på en holdende JF-vogn, som til formålet var blevet udstyret med forhøjede sider, hjemmelavet forstås. Hjemme på gården blev kornet fra JF-vognen skovlet ned i en kornsnekl, som pustede kornet op på loftet over stalden, hvor det blev opbevaret til senere brug.

I dag er landbrugsmaskiner, og i særdeleshed traktorer, mejetærsker og majsninger forsynet med affjedret førerhus. Det er lukket og med aircondition, gps og radio, og trinbrættet på en mejetærsker er afløst af en gedigen tank, som med mellemrum tømmes over i en stor container.

Det bedste ved sådan en stegende varm dag i marken var at se frem til at der blev bragt en kurv med brød, kager, kaffe og kølige drikkevarer ud til høstfolkene. Det var rigtig dejligt at sidde der i de kradsende stubbe i skyggen af maskinen og fortære madkurvens indhold til sidste krumme og snakke om løst og fast. Hvis der var en kanal eller en å for enden af marken, var en kold dukkert ikke til at kimse af.

Bondekonen og mere høstarbejde.

Når marken var høstet med den første mejetærsker lignede den et stort skakbræt, hvor sækkene lå spredt som små figurer ud over det hele eller i mere eller mindre tilfældige bunker. Den lille Ferguson blev spændt for den laveste men mest solide vogn man havde til rådighed og så blev sækkene en for en samlet op. To voksne var det bedste makkerpar, men en teenager kunne også bruges i mangel af bedre. Imellem sig havde man en god stabil trækæp, ned i knæene, vippe sækkens bund op på kæppen, holde sækkens top med den frie hånd, og så med armkraft, ryg og mave løfte sækken fra jorden og op på vognen. Fy for pokker, hvor havde man lange arme efter endt arbejde. Skakspillet blev aldrig det foretrukne familiespil.

Når vognen var læsset, og som regel blev den overlæsset, med fare for hjulpunktering, gik det hjemad til gården. Her blev den lille Ferguson bundet til et langt reb, og den anden ende af rebet, som var forsynet med en stor rund jernring, blev gjort fast til sækkens ene hjørne eller den sammenbundne top, og via en talje trukket op på staldens loft, ved at Fergusons -føreren bakkede til personen på loftet kunne få fat i sækken og trække den ind på loftet, løsne rebet, og så kunne man starte forfra med næste sæk, sådan gik det frem og tilbage på den lille Ferguson, og Anna måtte holde tungen lige i munden, for det krævede præcisionsarbejde med koblingen og hen af vejen begyndte benene ofte at ryste af bare anstrengelse.

Det var helt afgjort at piger var bedre til dette præcisionsarbejde end drenge, for her var koblingsfilning og ikke speedertrædning afgørende. Foruden at køre traktor, måtte hun også være den der satte rebet med ringen forsvarligt fast i sækken, for ikke nok med at sækkens hjørne ellers kunne glide ud af ringen og man måtte begynde forfra, men sækken kunne jo, hvis hun ikke så sig for, lande oven på hende og trylle hende om til en flad pandekage. Sikke et syn det ville have været der midt på gårdspladsen.

Når kornet var bjærget hjem fra marken, var det halmens tur. Når og såfremt det ikke havde regnet, blev halmen presset til små halmballer, der lå i lange rækker spredt ud over marken. Havde det dog regnet var halmen blevet vådt og måtte med mellemrum vendes så den kunne tørre, før den kunne presses. Det regnede ofte på uhensigtsmæssige tidspunkter. Det krævede så flere arbejdsgange og høstarbejdernes nervetråde hang da i laser. Det hændte da også at noget halm blev presset hvor det havde haft bedst af at ligge og tørre et stykke tid endnu på marken.

Så det ud til voldsomt vejr, var høstarbejderne, store som små, at finde i marken klokken 5 om morgenen og der blev så høstet til regnen silede eller stod ned i stænger. En mand var afsat til traktor og presser, de andre til høstning af halmballer. Det værste der kunne ske var når presseren gik i strejke. Det skete mildt sagt af og til. Det strik som skulle binde halmballerne inde i maskinen kunne af uforklarlige grunde slå knuder, sætte sig fast eller noget tredje. Det her strik var som den blinde makker i roulette. Det kunne om noget bringe sindene i kog. Det værste var når en flok hoveder og endnu flere hænder dybt begravet i denne presser ikke kunne komme miseren til livs og man til sidst måtte smide håndklædet i ringen og slukøret køre maskinen til den lokale smed.

Bondekonen og mere høstarbejde.

Helt gal var den, når han ikke lige kunne smide hvad han havde i hænderne og løse problemets gåde omgående, alt imens de sorte skyer trak sig sammen. En næsten lige så stor katastrofe var det, når en af høstvognens hjul punkterede. Da måtte man under alle omstændigheder opsøge smeden, men som regel kunne dette problem klares noget hurtigere. Ja vejret kunne drille, mekanikken kunne slå knuder, men rigtig skidt var det når man på de andre gårde havde lignende problemer og man nærmest holdt i kø hos smeden. Så måtte man skubbe kasketten om i nakken og få en sludder for en sladder.

Nu om dage kan landmænd døgnet rundt følge vejrudviklingen på DMI` s hjemmeside, og kende vejret en uge frem. Og med de store maskiner nu om dage er ugers arbejde fra fordums tider klaret i et snuptag. En presser nu om dage laver afgrøden om til store bigballe, der hver i sær indeholder det 10 eller 20 dobbelte af en lille fordums balle. En gummiged eller minilæsser klarer fordums muskelarbejde i forbindelse med på og aflæsning i løbet af nul time.

Oppe på staldens loft lå kornet nogen gange i store stakke, når det var blevet tømt ud af sækkene. Det skete, når kornet havde behov for at tørre noget mere i løbet af vinteren. I Annas familie tørrede man kornet ved at skovle det rundt og således lufte det. Det måtte skovles helt i bund, for at det ikke skulle begynde at spire eller mugne, og det var jo sundhedsfarligt for dyrene. Til tider måtte der fjernes efterladenskaber efter mus eller rotter. Kornskovling var et betroet job og blev som regel udført af familiens overhoved. Men hvis der ikke lige var andre mere påtrængende arbejdsopgaver at udføre for kulierne, kunne alle og enhver risikere udstationering til kornskovling på loftet. Lediggang er som bekendt roden til alt ondt.

Som teenager havde Anna egentlig meget at gøre med kornet. Når det var kommet på loftet, skulle man hver dag have kornet fra nogle sække op i en stor stenkværn, hvor det blev kværnet eller valset til det foder svin og kreaturer skulle have nede i stalden. Det valsede korn skulle så igen fyldes i sække og med ryggens kraft fragtes ned af trappen til stalden. Det sidste var dog ikke børnearbejde. Anna kunne endnu huske at familien ikke altid havde haft egen kornkværn. Tidligere kørte familieoverhovedet hver uge nogle sække korn til byens møller, hvor kornet blev kværnet, i fordums tid alene med vindkraft, og senere i elektricitetens tidsalder, med en elektrisk kværn.

De dage Anna havde kværnedag kom hun altid til at ligne en Pjerrot- udgave, når hun efter endt kornmaling havde mel over alt på sig, selv i næsen og i håret. Anna syntes nu kun det var lidt pinligt, når hun ikke fik lov til at tage bad inden hun skulle til danseskole. De andre dage gjorde det ikke så meget at man havde det fine mel under neglene og i håret. Det var faktisk rigtig blødt og ikke ubehageligt. Klamt blev det først når det valsede korn blev blandet med vand eller valle og man med hænderne skulle røre klumper ud før det blev givet til de sultne dyr. Det var svinene, der fik den ret.

Kørerne fik valset korn blandet med kraftfoder, meget nøje afmålt en skovl til hver, men Anna havde sin yndlingsko, og den fik altid lidt ekstra uden at andre så det. Den blev også ekstra gnubbet bag ørerne. Det var jo også den ko som i reglen trak hende på cykel hjem fra marken, når de skulle malkes. Hun cyklede ved siden af koen, holdt

Bondekonen og mere høstarbejde.

fast om dens fremhævede hofteknogle med den ene hånd og styrede cyklen med den anden. Så kunne benene hvile med fødderne på pedalerne imens.

Køerne var som regel helt vilde efter at komme hjem til stalden og blive malket og frem for alt gnaske kraftfoder. Enkelte gange skete det, at en ko så sit snit til at tage en mindre afstikker hen langs grøftekanten. Det var nu noget bøvl at få den gennet tilbage igen. Noget Anna ikke kunne forlige sig med var, når køerne havde fået herrebesøg. En tyr i flokken var altid lig med hjertebanken. Hun mente at de af natur var ondsksfulde væsner. Hun havde da også haft flere mindre hyggelige oplevelser med dem.

Men Anna havde som stor pige fundet en løsning til at styre eventuelle udbryderkøer. Ved at fastgøre et reb på begge sider af vejen, så kreaturerne gik i en korridor mellem markåbningerne, var det lettere og mindre farligt at få dyrene fra en mark til en anden. Det fungerede fint. Alle andre familiemedlemmer syntes det var noget bøvlet i forhold til eventuelle andre trafikanter, og brugte det ikke, så de måtte nogle gange løbe og indfange undvegne krabater, det slap hun for. Anna blev nu og da lidt mismodig når familien nu ikke ville værdsætte hendes geniale opfindelser. Hun lavede ellers flere opfindelser, de fleste blev dog ikke sat i produktion.

Således havde hun foreslået at man monterede en tyk slange på vallevognen og køre med den ned langs svinestierne og så skruede op for hanen ved hver sti, frem for at bære de tunge spande med valle til hver sti. Men nej man gjorde som man altid havde gjort. Anna var også i gang med at opfinde en afløser til trillebøren ført med rugbrødsmotor. Men så var den allerede opfundet fandt hun ud af, da hun var på venindebesøg på en anden gård hvor man for længst gjorde brug af disse arbejdsbesparende opfindelser. Her kørte man ikke længere roer i trillebør ind til kreaturerne, men med en motordreven lille vogn. Men Annas familie var ikke til den slags. Familien var heller ikke til transportbånd oppe på loftet, så hø og halmballer nærmest selv fandt vej til deres bestemmelsessted. Ligeledes kom det aldrig på tale at anskaffe transportbånd, der flyttede møget ud til møddingen. Der var nu engang mere økonomi i rugbrødsmotorer, i al fald i Annas familie. Nu om dage havde skyhøje lønninger og arbejdstilsynet nok sat mere fokus på den slags. På en god gammeldags gård var der mangfoldige arbejdsopgaver. Der var også mange hænder til arbejdets udførelse, og man lavede aldrig det samme 2 dage i træk. Til tider var arbejdet træls, ofte hyggeligt og sjovt, som at ræse ned over marken på den larmende lille Ferguson.

Anna tvivlede egentlig på om moderne bedrifter nu om dage i det hele taget havde en trillebør i brug, en fork, en skovl, kost eller noget der krævede en rugbrødsmotor. Så godt som alle arbejdsfunktioner var hel eller halvautomatiseret, og bonden kunne sidde på sit kontor og overvåge bedriften på monitor og så ellers sidde og jonglere med skemaer, tal og Swap-noteringer. Set over en bred kam var rugbrødsmotorer sendt på pension.

Rugbrødssalget var nu om dage da også dalende. Anna havde lagt mærke til at børn nu om dage næsten ikke brød sig om rugbrød. De kunne eller ville ikke tygge det. Tyggefunktionen var vigende, musklerne ligesådan, sukker og fedt i kosten udløste en

Bondekonen og mere høstarbejde.

eksplosion af diabetes 1 eller 2 og fedme hos unge. Der forbrændes ikke just mange kalorier foran en skærm. Fremtidsperspektivet kunne blive et sært syn: unge, som levede usundt og bevægede sig minimalt, fik knogleskørhed før deres forældre, lå med brækkede knogler på hospital og fik besøg af deres gamle forældre med rolator eller stok. Slatne børn kunne på sigt gå hen og blive et samfundsproblem.